

חייל הגון בדואר

הנשמות המתות

באיטליה יש בעיה סטאטיסטית מתמדת. טובי המוחות עוסקים בפיענוח התעלומה, ופיתרון אין.

והוא העניין: סקרים מדעיים העלו כי כ-90% מן הגברים הנשואים מודים בכך שהם מקיימים יחסי-מין עם נשים נשואות מחוץ למיגרת נשואיהם. אותם הסקרים גילו גם כי פחות מ-5% מן הנשים הנשואות „בוגדות“ בבועליהן.

השאלה היא, איפוא, עם מי מקיימים אותם גברים את יחסיהם?

נזכרתי בתעלומה זו כששמעתי את הסטאטיסטיקה האחרונה, האומרת כי מיספר התושבים היהודים בישראל מגיע עתה לשלושה מיליון ורבע.

לפי הערכות ראשונות יש עתה בחו"ל בין חצי מיליון למיליון יורדים ישראלים. כל אלה עלו לישראל או נולדו בה, ועל כן הצטרפו לסטאטיסטיקה הברוכה. אבל איש לא ירד ממנה (מן הסטאטיסטיקה).

אם כן, היכן מופיעים היורדים האלה במצבת התרשבים היהודיים — או שמא יש כאן מהדרורה חדשה של הנשמות המתות של גוגול?

כולם אותו הדבר

אומרים שאדם מתחיל להידמות לכלבו, אחרי שנים רבות של חיים בצוותא. אומרים שבעל ואשה מתחילים להיות דומים זה לזה גם בפניהם, לעת זיקנה.

תהליך דומה עובר על יהודים טובים העוסקים בחקר האנטישמיות והנאצים. אחרי זמן-מה הם מתחילים לאמץ לעצמם, בלא יודעין, כמה מדרכיה-המחשבה של נושאי מחקרם.

אחד מאלה הוא הד"ר יהודה באואר, ההיסטוריון המפ"מניק (או ליתר דיוק, המפ"מניק-ההיסטוריון), שדיבר בשבוע שעבר בטלוויזיה בתענוג כה בולט על האנטישמיות למיניהם.

אדולף היטלר הסביר פעם, כי אחד מעיקרי התעמולה הוא לאחד את כל היריבים במחנה אחד. אדם פשוט, כך סבר, אינו מר-גיש בנוח כשהוא רואה סביבו אויבים רבים. הוא מתחיל לפקפק בצידקתו, אך כשמסבירים לו שכל יריביו הם, בעצם, אויבי אחד ויחיד, המופיע בי צורות שונות, הוא נרגע. היטלר עצמו יישם כלל זה היטב. הקומוניסטים והקפיטליסטים, הכנטייה והבונים החופשיים תוארו על-ידו כזרועות שונות של הקשר העולמי של היהודים.

כך נוהג גם באואר. קומוניסטים ונאציזם, אש"ף וחומייני — כולם אנטי-שמיים. כולם אותו הדבר. מי שמתנגד למדיניות של ממשלת-ישראל, או השולל את הציונות, או הסבור, כי היהודים אינם עם — אין הבדל בינו ובין מי שמאמין בפרוטוקולים של ז'קני ציון. פשוט, ויפה, ומתאים בהחלט לרמה של מצחצח-רעליים בשוק הכרמל.

המסקנה המתבקשת: פלסטיני גורש מיפו, והרוצה משום-מה לחזור אליה. דומה לקלטגט הסי'ס באושוויץ. אין הבדל בין אמר-ביקורת על מנחם בגין ובין הטלת פצצה בבית-כנסת יהודי בפאריס.

אפשר רק להשתאות למראה הפשטנות הנוראה של „אינטלקטואל“, איש „האקדמיה“ (כפי שבאואר הגדיר את עצמו), „חוקר“ של תולדות הציונות והאנטי-שמיות, שזוהי תמונת בלימו.

המילחמה בינינו ובין הערבים בכלל, והפלסטינים בפרט, היא מילחמה אלוותית, נוראה. אבל זוהי מילחמה לאומית, ואין לה דבר עם אנטי-שמיות. אילו התנחלו בארץ קאנדינבים, ולא יהודים, היו הערבים מגיבים בדיוק באותה צורה. כדאי שבאואר, המפ"מניק המתקדם מקיבוץ שובל, יעיין פעם בכתבי זאב ז'בוטינסקי הריי-אקציונר, שם, במאמר קיר הברזל, ילמד זאת.

באואר היה כימעת משעשע כאשר הזכיר, בועם עצור, כי „אנטי-שמיות“ השתלטה על אגודות-הסטודנטים בבריטניה ורצו לאסור על הסטודנטים היהודיים לקיים פעולות ואסיפות נפרדות. שבהן ביקשו לדון בעניינים תרבותיים ופוליטיים משלהם. העניין הגיע לבית-המשפט.

לולא היה עסוק כל-כך בחקר מעלליהם של האנטי-שמיים, היה באואר בוודאי יודע שזהו בדיוק המצב בארץ גיברסטת חיפה. אלא ששם השתלטו סטודנטים יהודיים (שאינם יכולים להיות פאשיסטים), האוסרים פעולות נפרדות של הסטודנטים הערביים (שהם, כמובן, אנטי-שמיים, לפי באואר).

אגב, מכיוון שגם הערבים הם שמיים — האם הפעולה נגד ועד הסטודנטים הערביים בחיפה אינה אנטי-שמית, חס וחלילה?

הרוחני, המחשבתי, יופיע אהרון כהן במקום מכובד מאוד ברשימה. בעיני הוא אביו הרוחני של „האסכולה הפלסטינית“ — האסכולה שגילתה, כי ישנה אומה פלסטינית, כי היא תופסת מקום מרכזי בסיכוסף הישראלי-ערבי, וכי בלי הסדר עימה לא יהיה שלום.

רעיונות מפלסים להם את דרכם העצמאית בדרכים מוזרות. אינו זוכר מתי פגשתי את אהרונצ'יק בפעם הראשונה פנים-אל-פנים. אך את רעיונותיו עיכלתי זמן רב לפני כן. הם הגיעו אלי בכתב, וגם באמצעות תלמידיו הערביים. כאשר נפגשתי לראשונה עם צעירים ערביים כדי לדון בהקמת כוח פוליטי, שייאבק למען הקמת מדינה פלסטינית, לצד ישראל ובעזרתה הפעילה — זה היה עוד במהלך מלחמת העצמאות — הזכיר אחד הערבים, רוטטום כסטוני, את דעותיו של אהרון כהן, שנעו באותו כיוון.

לא קיבלתי את כל דעותיו של אהרונצ'יק — כגון גישתו הפרורסובייטית, שהביאה (שלא בצדק) לאישומו בריגול ולשליחתו למאסר, גם לא את תפיסתו השמאלית הקיצונית, אך כל אלה היו, בעיני, תופעות-לוואי בלתי חשובות, לגרעין החשוב של תורתו.

אהרונצ'יק היה אדם מרתק — בלתי-שיגרתי, אונטני,

מה הייתי עושה אילו הייתי כיום חייל בשירות סדר, הייתי נדרש לשרת בשטחים המוחזקים? למען האמת: איני יודע.

הגיון אומר לי: הייתי משרת. גם אילו הייתי מתקומם בכל רגע נגד התפקידים שהיו מוטלים עלי. מדוע? ביגלל סיבה פשוטה אמת: אם האנשים ההגונים, בעלי-המצפון, לא ישרתו בשטחים אלה, הרי ישרתו בהם רק מי שאינם הגונים ומי שיש להם מצפון בלתי משומש.

אני יודע מניסיוני שהתנהגותה של קבוצת-חיילים יכול להיות מושפעת ברגע המכריע על-ידי איש אחד, שיתנגד למעשה-הזוועה. בן סיפרי הצד השני של ה

מטעב תיארת כמה מצבים כאלה שנוכחתי בהם במלחמת-העצמאות.

בכיתה גורמלית של חיילים ימצא אדם אחד החסר כל מעצורים מוסריים — רוצח-מלידה הי מחכה כל חייו להזדמנות — לרוב מבלי לדעת זאת. יש בה אדם אחד בעל חיי-שוקים מוסריים חזקים. שאר אנשי-הכיתה הם אנשי-שום-מוצעים, הניתנים להשפעה.

כיתה כזאת מופקרת לי-כוח הרע, אם האיש הי

מוסרי יסרב לשרת בה. הוא מציל את מצפונו, אך אין הוא עוזר לאוכלוסייה הכבושה, הסרת-הישע.

איש כזה חייב לשאול את עצמו: אולי נוכחתי ברגע המכריע תמצע „פליטת כדור בשגגה“, הכאת זקן עובר-אורח, וריקת רימונים-לכיתה של בית-ספר?

בפסק-דינו המעניין, שבו דחה השופט חיים כהן את עתירתו של סרבוני-השירות-בשטחים גדי אלגוני, הוא רמז על שיקול זה, אף שזה לא נגע להכרעה המישפטית, שהת-בססה על שיקולים פורמליים גרידא. אני מסכים עם השופט כהן שאמר בפסק-דינו:

„...משאמרתי כי צורכי הצבא לא ייבנו על-ידי שסרבני-המצפון יינקמו ככלא, אסוף אף גם זאת, שמבחינתם שלהם לא יתרמו הסרבנים מצידם תרומה כלשהי לשלום בין העמים על-ידי שיעמדו בסירובם ויישאו עונשם. דווקא על-ידי שישירתו הם בשטחים המוחזקים יוכלו לתרום תרומה של ממש לקידום השלום וההבנה ההדדית: אין הצבא יכול לעשות לקידום מטרה זו אלא על-ידי שיציב דווקא בשטחים ההם חיילים שוחרי-שלום ושואי-דיכוי ואוהבי-הבריות.“

שיקול זה חשוב יותר מאשר ההזדמנות לערוך הפגנה פוליטית נגד הכיבוש, על-ידי עצם הסירוב לשרת בשטחים. זהו החשבון האינטלקטואלי, אך מהו החשבון הריגשי? האם הייתי עומד בלחץ? האם הייתי מסוגל להתהלך ככובש חמוש ברמאללה ובחברון, כשכל עין מופנית אלי בשינאה תהומית, וכשאני מייצג בנישקי את המדיניות שאני מתנגד לה בכל נימי נפשי?

אני יודע. אני מכבד את הסרבנים הצעירים, ורואה בהם את נציגי כל הטוב והיפה במוסר העתיק של עמנו. הם אמיצים מכל „גיבורי“ גוש-אמונים החמושים, השוחים עם הזרם. אני סבור שעל צה"ל לשחרר אותם מן השירות בשטחים, אם יבקשו זאת.

אך איני מטיף לסירוב זה. איני בטוח שזוהי הדרך הנכונה. זוהי שאלה מצפונית שכל אדם חייב להכריע בה בעצמו. אני בוחן את עצמי שוב ושוב, ואיני יודע איך הייתי מכריע.

איש תמים היה

עצבות רבה ירדה עלי כאשר קראתי בעיתון ישראלי — במטוס בדרכי חזרה ארצה, אחרי שהייה של כמה ימים באירופה — כי אהרונצ'יק כהן מת. בן 70 היה. חשתי שזה מתקרב, ועל כן כתבתי לפני כמה שבועות במדור זה מה דעתי עליו (העולם הזה 2231). מה הטעם לספר לאדם אחר ימותו שאתה מעריך ומעריך אותו? כדאי להגיד לו זאת בעור דו בחיים.

כל אדם נושא בקירבו את כלו למד וקלט מאחרים. גם ענקי-הרוח המקוריים — אנשים כמו צ'ארלס לוס דארווין, קארל מארכס, אלברט איינשטיין — בונים על היסודות שהניחו קודמיהם. הם נהרות רוחניים, שאליהם נשפכים יובלים רבים של מחשבה. על אחת כמה וכמה הוגי-הדעות קטנים מהם.

אם אנסה, ברבות הימים, לפרט מי האנשים שהשפיעו עלי בגיבוש עולמי

אלמאזי

בהל ייחוד. הוא היה מומחה לייצור יין ביתי, ואפשר היה לשוחח עימו במשך שעות על נושאים שלא היו קשורים בפוליטיקה.

כיהיסטוריון היה קפדן ודקדקן בצורה שלא תאמן. כאשר רצה להשיג מנגי מידע על נושא מסוים שהייתי מעורב בו (הנגעים בין ישראל ובין מחתרת לאומית עיראקית בשנות ה-50, שטרפדו על-ידי דויד בן-גוריון) חזר אלי שוב ושוב. מהו התאריך המדויק של פגישה מסוימת? אילו מיסמכים יש? מי העדים המאשרים את נכונות המידע? וכך הלאה, עד אין סוף.

הדבר לא הפריע לו להטות לא פעם את תיאור המאורעות, לגנוז פרט זה או אחר, להפחית בחשיבות מאורע א' ולהגזים בחשיבות מאורע ב', כדי לרצות את מנהיגי מפ"ם, או לפחות למנוע קרע בינו לבינם. כאשר ייסרתי אותו פעם על כך, בידדות, השיב בעזרה חכמה: „צריכים לדעת מה יכולה כל במה לשאת. אחרת תת-מוטט.“ הכוונה: לספר המופיע בספריית פועלים של מפ"ם יש מיגבלות.

כמו הרבה אנשים שכוחם הוא עיוני ומעמיק, הוא יצר לעצמו דימוי-עצמי של איש מעשי, ממולח ומתוחכם. הפרשה שהובילה אותו לכלא נולדה על רקע זה — נסיונו הנאיבי לנהל דיפלומטיה פרטית בנוסבות מסוכנות, מבלי שהיו לו הכישרונות לכך. הוא ניגש בתנאי מחתרת עם „מדען“ סובייטי. כוונותיו היו טהורות לגמרי, אך השיטה לא היתה נכונה. איך אפשר היה להגיד לשופטים את האמת — שהמחתרתיות נועדה להסתיר את פגישותיו מעיני מפ"ם והקיבוץ, שלא הסכימו להן? מה גם שלא-שי מפ"ם העידו במישפט שהם ידעו על פגישות אלה — עדות שכוננתה היתה טובה, אך שלא היתה נכונה לגמרי? חבל מאוד שאהרונצ'יק לא יכול היה, מטעמים גופניים ואולי גם פוליטיים, להשתתף במגעים עם אש"ף, כאשר אלה החלו, לבסוף, זה היה, בלי ספק, חלום חייו, אך-או כבר היה חולה-לב, וגם שייכותו לקיבוץ מפ"מי הפך ריעה, מעולם לא הלם לנטוש את הקיבוץ, והדבר הטיל עליו מיגבלות.

אהרונצ'יק מת, ואין אהרונצ'יקים חדשים. הוא שייך לזן שאיננו עוד — איש ישר ותמים, גיבור הרוח והמהלך, מגוייס בכל עת בחייו, שלא נשבר אף לרגע כאשר נשלח לכלא, בהיותו משוכנע שהוא חף מכל פשע, וגם לא כאשר ידע כי ליבו עלול בכל רגע לעמוד מלכת. אשתו, ריבקה, עמדה לצידו בכל, במסירות אין-קץ. אהרון כהן האיש מת ונקבר, אך רבים מאיתנו נושאים עימם את פירות מחשבתו, בעולמם הרוחני, ומבחינה זו הוא ממשיך לחיות. אין אדם יכול לדרוש יותר מזה.

באואר

כהן